

SÇD BİLDİRİMİ

SUSURLUK HAVZASI TAŞKIN YÖNETİM PLANI (SHTYP)

Türkiye'nin 25 havzasından biri olan Susurluk Havzası ülkemizin batısında, 39°- 40° kuzey enlemleri ile 27°- 30° doğu boylamları arasında yer almaktadır. Susurluk havzası yaklaşık 24 319 km²'lik yağış alanı ile Türkiye'nin toplam alanının %3,1'ini oluşturmaktadır. Susurluk Havzası sınırları içerisinde Bursa, Balıkesir, Kütahya, Bilecik, Çanakkale, Manisa ve İzmir illerinin bir kısmı yer almaktadır.

SÇD Yönetmeliği uyarınca Susurluk Havzası Taşkın Yönetim Planının Güncellenmesi Projesi kapsamında "Susurluk Havzası Kuraklık Yönetim Planı"na dair SÇD sürecinin, Yetkili Kurum Su Yönetimi Genel Müdürlüğü tarafından planlama süreciyle eşgüdümlü olarak yürütüldüğü anlaşılmaktadır.

SÇD süreci ile ilgili olarak; Kapsam Belirleme Toplantısı 4 Nisan 2024 tarihinde Su Yönetimi Genel Müdürlüğü 22. Kat Çok Amaçlı Toplantı Salonunda gerçekleştirilmiştir. SÇD İstişare Toplantısı ise 2 Mayıs 2024 tarihinde Balıkesir İlinde, DSİ 25. Bölge Müdürlüğü Çayırhisar Eğitim Tesisleri Konferans Salonunda gerçekleştirilmiştir.

Stratejik Çevresel Değerlendirme Raporunda açıklandığı üzere;

Susurluk Havzası Taşkın Yönetim Planı'nın diğer planlarla ilişkisi ve havzanın mevcut çevre ve sağlık durumunu göz önünde bulundurarak, planın uygulanması nedeniyle çevre üzerinde oluşabilecek olumsuz etkilerin önlenmesi, azaltılması, mümkün olduğunca telafi edilmesi ve olumlu etkilerin ise en üst düzeye çıkarılmasını sağlayacak önlemler/tedbirler geliştirilmiştir.

SÇD Raporunda "Planın yapılmaması durumunda mevcut durumun devamı alternatifi" ve "Çevre değerlerinin öncelikli değerlendirildiği alternatif" olmak üzere iki alternatif değerlendirilmiştir. Mevcut durumun devamı alternatifi, nehir havzasındaki geçmişteki eğilimlere, havzanın mevcut durumuna ve ayrıca mevcut özel çevre ve sağlık problemlerine dayalıdır. Taşkın Yönetim Planının uygulanmaması durumunda mevcut çevre koşullarının taşkın afetine karşı savunmasız kalması ve tüm çevre değerlerinin olumsuz etkilenmesi beklenmektedir.

SHTYP'de belirlenen tedbirlerin en önemli çevre ve sağlık konularına olası etkileri değerlendirildiğinde, SHTYP'nin uygulanmasının insan sağlığı, toprak, çevre, tabiat varlığı, doğal sit alanları, özel çevre koruma bölgeleri, kültürel miras, sosyal ve ekonomik faaliyetler üzerinde genel olarak olumlu etkileri olacağı öngörülmektedir. Bu nedenle SHTYP kapsamında önerilen tedbirlerin uygulanması alternatifi "Çevre değerlerinin öncelikli değerlendirildiği alternatif" olarak değerlendirilmiştir.

Raporda ayrıca SHTYP'nin uygulanması durumunda gelecekte beklenen olası gelişimler yine kapsam belirleme aşamasında havzaya özgü olarak tespit edilen kilit sorunlar ve ilgili belirli problemler açısından değerlendirilmiştir.

SÇD kapsamında; Su Kaynakları, Biyoçeşitlilik ve Flora-Fauna, Nüfus ve Halk Sağlığı, Sosyo-Ekonomi, İklim Değişikliği, Arazi Kullanımı ve Altyapı, Jeoloji ve Toprak, Hava Ortamı,

Arkeolojik ve Kültürel Miras ve Peyzaj potansiyel kilit hususları SHTYP tedbirleri özelinde incelenmiştir.

SHTYP'nin kilit çevresel ve sağlıkla ilgili konulara ilişkin **SCD bulguları** aşağıda yer almakta olup söz konusu bulguların tedbirler programı kapsamında Plan içinde ele alınması gerekmektedir.

SÇD Kapsamında Elde Edilen Bulgular ve Önerilen Tedbirler/Önlemler:

Bu kapsamda SHTYP'nin kilit çevresel ve sağlıkla ilgili konulara ilişkin SÇD bulguları ve oluşabilecek olumsuz etkilerinin azaltılması/önlenmesi için önerilen tedbirler aşağıda sıralanmıştır:

1. Yerüstü ve Yeraltı Su Kaynakları

TYP kapsamında tedbirlerin uygulanması sırasında etkilerin en aza indirilmesi için önerilen genel önlemler aşağıdaki şekildedir:

- ✓ Havzada etkin bir meteorolojik (MGİ), hidrolojik (AGİ), seviye gözlem istasyonları (SGİ) ile izleme çalışmalarının yapılması ve erken uyarı sistemlerinin kurulması,
- ✓ Yapısal tedbirlerin uygulanması sırasında olabilecek inşaat etkilerinin (toz, gürültü vb.) ulusal mevzuat doğrultusunda minimuma indirilmesinin sağlanması,
- ✓ Yapısal tedbirlerin alınması öncesinde mer-i mevzuat doğrultusunda tüm yasal izinlerin alınmasının sağlanması,
- ✓ Yapısal tedbirler kapsamında yapılacak çalışmalarda beton yerine mümkün olduğunca doğal ve sızdırmalı malzemelerin kullanılması,
- ✓ Dere yatağının fiziksel yapısını değiştirecek aktivelere önüne geçilmesi ya da kontrol altında tutulması,
- ✓ Akarsuların fiziksel ve kimyasal özelliklerinin bozulmasını engelleyecek yapıların yapılması,
- ✓ İzleme ve tedbirlerin denetlenmesi konusunda daha fazla personele eğitim verilmesi,
- ✓ İzleme ve tedbirlerin denetlenmesi ile tedbirlerin olumlu/olumsuz etkilerinin gözden geçirilerek, gerekmesi durumunda revizyon yapılması,
- ✓ Dere yatağından malzeme alımının engellenmesi önerilmektedir.

7.2. Biyoçeşitlilik ve Flora ve Fauna

TYP kapsamında alınacak tedbirler ile ilgili olarak akarsularda planlanacak tüm yapılarda;

- ✓ Akarsuların, kesit, debi, derinlik, biyolojik çeşitliliği vb. tüm özelliklerinin dikkate alınması ve biyolog vb. uzmanlardan planlama konusunda yardım alınması,
- ✓ Havzada yer alan Uluabat Gölü, Manyas Kuş Gölü ve Kocaçay Deltası gibi önemli sulak alanları ve diğer korunan alanlarını besleyen dere ve akarsularda yapılacak yapılar ile ilgili

- olarak uzmanlar tarafından hazırlanacak teknik kapsamlı raporların baz alınarak faaliyete geçmesi, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü ile koordineli hareket edilmesi,
- ✓ Plan kapsamında alınacak tüm tedbirlerde, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından ülke genelinde yürütülen Tepeli Pelikan Eylem Planındaki hususlara dikkat edilmesi,
 - ✓ Havzada yer alan yaban hayatı geliştirme sahalarında (Akdağ, Karacabey Karadağı – Ovakorusu, Tavşanlı Çatak) yapılacak tüm işlemlerin ilgili Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları (YHGS) Yönetim ve Gelişme Planı kapsamında değerlendirilmesi,
 - ✓ Akarsuların fiziksel ve kimyasal özelliklerinin bozulmasını engelleyecek yapıların yapılması,
 - ✓ Dere yatağı temizleme çalışmalarında sadece birikmiş malzemenin temizlenmesi ve mümkün olduğunca derenin biyolojik yapısının korunması,
 - ✓ Dere yatağının fiziksel yapısını değiştirecek aktivelerin önüne geçilmesi ya da kontrol altında tutulması,
 - ✓ Dere ıslahları sırasında beton yapıların mümkün olduğunca dere kenarlarında inşa edilmesi ve dere tabanlarının doğal ekosisteminde bırakılması,
 - ✓ Yapısal tedbirlerin uygulanması sırasında olabilecek inşaat etkilerinin (toz, gürültü vb.) ulusal mevzuat doğrultusunda minimuma indirilmesinin sağlanması,
 - ✓ Yapısal tedbirlerin alınması öncesinde mer-i mevzuat doğrultusunda tüm yasal izinlerin alınmasının sağlanması önerilmektedir.

3. Nüfus ve Halk Sağlığı

Nüfus ve Halk Sağlığı için önerilen genel önlemler aşağıdaki şekildedir:

- ✓ Bursa, Balıkesir gibi büyükşehirlerde ve tüm yerleşimlerde mümkün olduğunca taşkın yayılım alanlarında tampon bölge bırakılarak bu alanların imar planlarında park alanları gibi kullanımlara açılması,
- ✓ İmar plan çalışmalarında ve özellikle kentsel dönüşüm proje çalışmalarında dere yataklarında konutlara izin verilmemesi,
- ✓ Şehir içerisinde veya doğal ortamdaki akarsu yataklarının doğal haline bırakılması, kanal içerisine alınmaması,
- ✓ Havzada etkin bir meteorolojik (MGİ), hidrolojik (AGİ), seviye gözlem istasyonları (SGİ) ile izleme çalışmalarının yapılması ve erken uyarı sistemlerinin kurulması,
- ✓ Dere yataklarında gelen rüsubatın düzenli kontrol edilmesi ve dere yataklarında meydana gelen daralmaların hızlıca temizlenmesi,
- ✓ Yapısal tedbirlerin uygulanması sırasında olabilecek inşaat etkilerinin (toz, gürültü vb.) ulusal mevzuat doğrultusunda minimuma indirilmesinin sağlanması,
- ✓ Akarsu ıslah çalışmalarında kullanılan yapıların çevre dostu ve ek bir kirletici etkisi olmayan malzemelerden seçilmesine dikkat edilmesi,
- ✓ Yapısal tedbirlerin alınması öncesinde mer-i mevzuat doğrultusunda tüm yasal izinlerin alınmasının sağlanması,

- ✓ Sağanak yağışlar esnasında bütün yağmurun akışa geçmesini engellemek için şehrin kritik noktalarına yağmur sularının bir süreliğine tutulabileceği depoların yapılması önerilmektedir.

4. Sosyo-Ekonomi

Sosyo-Ekonomik Etkiler için önerilen genel önlemler aşağıdaki şekildedir:

- ✓ Havzada etkin bir meteorolojik (MGİ), hidrolojik (AGİ), seviye gözlem istasyonları (SGİ) ile izleme çalışmalarının yapılması ve erken uyarı sistemlerinin kurulması,
- ✓ Taşkın sebebiyle oluşan ekonomik kayıpların belirlenmesi ve bu kayıpları engelleyecek önlemlerin alınması,
- ✓ Taşkın sebebiyle işlerini ya da gelirlerini kalıcı olarak kaybedenlerin tespit edilmesi ve geçim kaynaklarını tekrar oluşturabilmeleri için destek olunması önerilmektedir.

5. İklim Değişikliği Üzerindeki Etkiler İçin Önerilen Önlemler

Planın iklim değişikliği üzerindeki olumsuz etkisi beklenmediğinden herhangi bir önlem tanımlanmamıştır.

6. Arazi Kullanımı ve Altyapı

Arazi Kullanımı ve Altyapı üzerine etkiler için önerilen genel önlemler aşağıdaki şekildedir:

- ✓ Taşkın riskini azaltmak için alınacak yapısal önlemler (*akarsu yatağı düzeltme ve düzenlemeleri, taşkın duvarı, sedde, derivasyon kanalı, yukarı havza ıslahına yönelik dere eksenine dik olarak tekli ya da kademeli olarak inşa edilen yapılar (tersip bendi, ıslah sekisi, taban kuşağı vb.), sel kapanları ve barajlar*) sırasında yapının yapılacağı alanda elden çıkarılacak tarım alanları, özel mülkiyet alanları, orman alanları, mera alanları vb. olması muhtemeldir. Bu alanlar ile ilgili yapılacak tüm işlemlerde;
 - 4342 sayılı Mera Kanunu,
 - 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu,
 - 6831 sayılı Orman Kanunu kapsamında ilgili idarelerden gerekli izinlerin alınması ve koordinasyonun sağlanması,
- ✓ Yapısal tedbirlerin uygulanması sırasında altyapı tesislerinin zarar görmesinin engellenmesi amacıyla ilgili idareler ile gerekli koordinasyonun sağlanması,
- ✓ Bursa, Balıkesir gibi büyükşehirlerde ve tüm yerleşimlerde mümkün olduğunca taşkın yayılım alanlarında tampon bölge bırakılarak bu alanların imar planlarında park alanları gibi kullanımlara açılması,
- ✓ İmar plan çalışmalarında ve özellikle kentsel dönüşüm proje çalışmalarında dere yataklarında konutlara izin verilmemesi,

- ✓ Taşkın yayılım alanlarında tehlikeli kimyasal üretimi ya da depolaması yapan tesislerin, atıksu arıtma tesislerinin, düzenli depolama sahalarının ve benzeri yapıların yapılmasının sınırlandırılması,
- ✓ Taşkın yayılım alanlarında kimyasal ilaç, gübre vb. kullanımlarının kontrol edilmesi ve havza genelinde iyi tarım uygulamalarının geliştirilmesi,
- ✓ Yüksek taşkın riskine sahip yerleşim yerlerinde kanalizasyondan ayrılmış bir yağmur suyu toplama sistemi kurulması,
- ✓ Sanat yapıları inşa edilirken uzun dönem meteorolojik verilerin göz önünde bulundurulması önerilmektedir.

7. Jeoloji ve Toprak

Jeoloji ve Toprak üzerine etkiler için önerilen genel önlemler aşağıdaki şekildedir:

TYP yapısal tedbirlerin projelendirme aşamasında,

- ✓ Havzada yer alan MGİ, AGİ, seviye gözlem istasyonları (SGİ) gibi istasyonlardan uzun yıllar gözlem verileri temin edilmesi,
- ✓ Su kütlelerinin kesit, debi, derinlik, akarsu akış rejimi, taşkın yineleme debilerinin dikkate alınması,
- ✓ Havzanın topografik ve jeolojik yapısının dikkate alınması, eski ve yeni heyelan alanlarının değerlendirilmesi,
- ✓ Havzanın toprak özelliklerinin dikkate alınması, önerilmektedir.

8. Hava Ortamı

Hava üzerine etkiler için önerilen genel önlemler aşağıdaki şekildedir:

- ✓ Yapısal tedbirlerin uygulanması sırasında olabilecek inşaat etkilerinin (toz, gürültü vb.) ulusal mevzuat doğrultusunda minimuma indirilmesinin sağlanması,
- ✓ Akarsu ıslah çalışmalarında kullanılan yapıların çevre dostu ve ek bir kirlenici etkisi olmayan malzemelerden seçilmesine dikkat edilmesi,
- ✓ Yapısal tedbirlerin alınması öncesinde mer-i mevzuat doğrultusunda tüm yasal izinlerin alınmasının sağlanması önerilmektedir.

9. Arkeolojik ve Kültürel Miras, Peyzaj

Arkeolojik ve Kültürel Miras, Peyzaj üzerindeki etkiler için önerilen genel önlemler aşağıdaki şekildedir:

- ✓ 2863 sayılı kanun kapsamında kalan taşınmaz kültür varlıkları ve bunların korunma alanları, kentsel, arkeolojik ve tarihi sitlerde izinsiz herhangi bir fiziki ve inşâî müdahalede bulunulmayacak, söz konusu alanlarda yapılacak her türlü fiziki ve inşâî müdahale öncesinde Kültür ve Turizm Bakanlığına ve ilgili Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğüne başvuru yapılması,
- ✓ 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun "Haber Verme Zorunluluğu" başlıklı 4. maddesi gereği, söz konusu alanda yapılacak faaliyetler/çalışmalar sırasında korunması gereken herhangi bir kültür varlığına rastlanması halinde çalışmanın durdurulması, en geç 3 gün içerisinde en yakın müze müdürlüğüne ve mülki idare amirliğine haber verilmesi önerilmektedir.

Sonuç olarak; SÇD analizleri sonucunda, Susurluk Havzası Taşkın Yönetim Planının, Taşkın havzada yarattığı çevresel ve sağlık ile ilgili olumsuz etkileri azaltabileceği belirlenmiştir. Bununla birlikte SÇD kapsamında önerilen tedbirlerin Taşkın Yönetim Planına entegre edilerek SHTYP'nin etkinliğinin daha da artırılması sağlanacaktır. Bu tedbirlerin plan kabulünden/onayından önce plana entegrasyonunun sağlanması gerekmektedir.